הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשה רקח · ספר עבודה

מעשה רקח על הלכות עבודת יום הכפורים

רבי מסעוד חי רקח

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשה רקח על הלכות עבודת יום הכפורים

רבי מסעוד חי רקח

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשה-רקח-על-הלכות-עבודת-יום-הכפורים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 5
הלכה ה 5
הלכה ז 6
הלכה ח 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ה 8
הלכה ו 9
הלכה ז 9
פרק ג 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ג 10
הלכה ד 10
הלכה ה 10
הלכה ז 11
הלכה י 12
פרק ד 12
הלכה א 12
הלכה ב 14
פרק ה 15
הלכה א 15
הלכה ח 15
הלכה יא 16
הלכה יד 16
הלכה יז 16

הלכה יח 17
הלכה כב 17
הלכה כה 17
הלכה כח 17

פרק א

הלכה ב

ואם היתה שבת אף מוסף שבת אין מקריב אותו אלא כהן גדול. לשון זה מוכח דלעיכובא קאמר ולא הבנתי דברי הריטב"א שהביא מרן ז"ל דרבינו ס"ל דתמידין ועבודות של כל יום כשרות בכהן הדיוט וכו' דבשלמא עבודות של כל יום לא כתב רבינו בהם שהם לעיכובא אבל תמידים הוא מבואר הרבה ומדכתב

וכן שאר העבודות וכו' אפשר דגם הם לעיכובא קאמר ומשטח לשון רבינו נראה דמדאורייתא קאמר:

הלכה ג

שמא תמצא אשתו נדה. בגמרא אמרו ספק נדה ובס' עבודת ישראל דף כ"ט הקשה דמשמע מדברי רבינו דעל הודאי נדה מטמא ולא על הספק ומהגמרא מוכח דאפי' על הספק ע"כ ובאמת דגם בפירוש המשנה כתב רבינו ומפרישין אותו מאשתו כדי שלא תמצא נדה וכו' אכן נראה משום דבירושלמי אמרו פירש בן בתירא שמא יבא על אשתו נדה כהא דתנינן תמן היה משמש עם הטהורה וא"ל נטמאתי וכו' ע"כ וכיון דמצד הדין בין בנדה ודאי בין בספק הבעל טמא ויותר מצוי הודאי מהספק לכך העתיק סתם וכבר ידוע דהוא הדין בספק דספיקא דאורייתא לחומרא ודאי ולפי זה הירושלמי ניחא נמי דלא תקשי דהוי גזרה לגזרה שמא תמצא נדה ושמא נטמא בה אך כיון שהחששא היא שמא ראתה בשעת תשמיש הוי ספק אחד ודו"ק:

ומתקינין לו כהן גדול אחר וכו'. בפ"ד דכלי המקדש הל' ט"ז כתב רבינו דממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן וכו' והשתא לא אתבריר אי הך דמתקינין לו כ"ג אחר הוא הסגן או כהן אחר דנראה דכיון שהיה לו הסגן לעולם אין ראוי למעלה זו אלא הוא אכן בגמרא יהבי טעמא משום איבה מעתה טוב לנו בכהן אחר ולא בסגן שהרי הסגן עומד תמיד כמ"ש רבינו שם ועיין מ"ש פ"ג הל' ג':

וכל מצות כהונה וכו'. בדפוס מגדל עוז כתוב בכל בבי"ת ומסיים שם אלא שאינו ככהן גדול ונראה שהיא גירסא נכונה:

הלכה ה

ומוסרין לו זקנים מזקני בי"ד וכו'. כל המפרשים הקשו דלמה לא הזכיר רבינו דזקני בי"ד מוסרין אותו לזקני כהונה כדתנן במתני' ובגמ' תנא ללמדו חפינה שהיא עבודה קשה כמ"ש רבינו פ"ד ומאי דנראה דרבינו ס"ל דמתני' לא איירי אלא בכהן גדול שלא

למד לכך היו צריכים ללמדו אבל אם כבר למד ויודע סדר החפינה א"צ לזה ומפני שסתם כהן גדול ודאי שהיה צריך להתלמד כל העבודות מקודם לכך לא חש להזכיר זה:

הלכה ז

היו משביעין אותו וכו'. בס' צרור החיים ז"ל הקשה דלמאי מהניא שבועה זו הא לפי דעת הצדוקים שסבורים שהם מצווים כך בזה אין שבועה זו חלה כלל דאין נשבעים לעבור על המצות עיי"ש. ולענ"ד נראה בחדא מתרתי או כמ"ש ז"ל דהם היו סבורים דזה או זה יכשר דהא ונתן את הקטרת כתיב א"כ אין כאן נשבעים לעבור על המצות אי נמי דהם לא היו משביעים אותו על זה בפרטות כדי שנאמר כן אלא היו משביעים אותו שלא ישנה דבר מכל מה שאמרו לו א"כ כי היכי דחיילא שבועה בשאר חיילא נמי בהא:

לפי שחשדו וכו'. עיין מה שכתבתי בזה בפ"ה דהל' דעות הל' ז':

הלכה ח

ובמה קורין לפניו בכתבי הקדש. נראה שכוונתו על הכתובים וחיליה מזכריה בן קבוטל דמיניה מוכח דאינך לאו דוקא ועיין להרב לח"מ ז"ל:

פרחי לויה מכין אותו באצבע צרדא. לשון המשנה פרחי כהונה וכן העתיק הסמ"ג ז"ל ורבינו נראה שהיה גורס לויה. אמנם מ"ש מכין אותו אין לו הבנה ולשון המשנה מכין לפניו וכן הוא בדפוס מגדל עוז ואצבע צרדא פי' רבינו בפירוש המשנה שהוא האצבע האמצעי הארוך ועיין להפר"ח ז"ל:

עד שמכירין שעלה עמוד השחר בודאי. וכ"כ פ"א דתמידין ומוספין משיאיר פני כל המזרח והשמיט רבינו מ"ש עד שהוא בחברון עיין מ"ש שם ומ"מ ביום הכיפורים אין כאן חשש מאור הלבנה שיגרום טעות כי דרך הלבנה אחר חצות אינה אלא בסוף החדש כידוע:

פרק ב

הלכה א

והקטרת הקטרת וכו'. בגמ' הזכירו גם כן הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן ורבינו השמיטו כאן מפני שאינה עבודה כמו הקטרת וכבר הוא יוצא מדבריו לקמן שכתב ונכנס לקודש הקדשים ומוציא משם את הכף ואת המחתה וכו' ופשט בגדי לבן ועיין להרב לח"מ והפר"ח ולחם יהודה ז"ל:

הלכה ב

ומטיב את הנרות בין הערבים. כאן שייך השגת הראב"ד ז"ל והסופרים טעו ושמוה למעלה ורוב המפרשים ככלם מפרשים כדברי הראב"ד ז"ל וכבר מרן ז"ל הליץ בעד רבינו עיין עליו:

הלכה ג

שאם יזכור טומאה ישנה וכו'. דברי רבינו תמוהים לכאורה דטעם זה לא נאמר גבי כהן גדול ביום הכפורים אלא גבי סתם כהן העובד דקודם העבודה שחרית צריך לטבול וכך פירש"י בגמרא להדיא ועוד דאף לפי פירוש רבינו מה טומאה שייכא בכהן גדול כלל הא כבר הפרישוהו שבעת ימים קודם יוה"כ והזו עליו ג' וז' ובודאי דגם טבל כדינו מעתה הרי נטהר מכל מין טומאה בעולם הן אמת דמדכתב

יפרוש ממנה בטבילה זו לשמה משמע דאינו נטהר עד שיטבול לשם טהרת אותה טומאה אך מ"מ למה לא פי' כן גם בסתם כהן העובד בכל יום בפ"ה דביאת מקדש הל' ד' וצ"ל דמכ"ג נפקא וסמך וכו'.

אך אכתי קשה דלפי מ"ש בהל' ביאת מקדש אינו רשאי ליכנס לעזרה עד שיטבול וכיון שכן איך כתב כאן שהוא רשאי לטבול אותה בחול כאילו הבחירה בידו וזה אינו וכן הקשה בספר עצמות יוסף ז"ל ותירץ דמצינו לשון רשאי בדברי רבינו שהוא חיוב בפ"ו דת"ת עיי"ש ולענ"ד נראה עוד דנקט רבינו לשון רשאי כלפי מה שהקדים דשאר טבילות הוו מן התורה מקרא דורחץ את בשרו כתב בזו לשון רשאי ר"ל מדין תורה וסמך על מ"ש בהל' ביאת מקדש:

הלכה ד

היה כהן גדול זקן או חולה וכו'. לשון המשנה זקן או אסטניס ורבינו העתיק חולה נראה שנתכוון לאשמועינן דאסטניס דקתני היינו שיחלה על ידי טבילה במים קרים דוקא הא לאו הכי אין מחממין כלל דלא התירו השבות אלא היכא דלא אפשר ובזה תתורץ קושית הריב"ן פורנה שהביא הרב לחם יהודה וכ"כ בס' צרור החיים ז"ל דרבינו פסק בפ"ד דקידוש החודש דאין מושיבין כהן גדול בעיבור שנה משום צנה דהיינו טעמא ביום הכיפורים דהרי היו מחממין לו הטבילה והדבר מבואר דדוקא לזקן או חולה התירו להחם ולא לאחריני ולא רצו לחלק בעיבור השנה ומטעם זה לא התירו לסבב העזרה באבוקות כדרך שעושין בכל לילה כמ"ש רבינו סוף הלכות בית הבחירה דאף דאין איסורא אלא מדרבנן מ"מ לא דמי לחימום העששיות דהתם לא אפשר והכא אפשר אך ראיתי להפר"ח ז"ל שהביא מהירושלמי שאמרו ויחם לו חמין ומשני כדי שלא יהיו

אומרים ראינו כ"ג שטובל במים שאובין ביוה"כ ע"כ וכיון דהירושלמי אסר מי הכריחו לרבינו לפסוק היתר החימום כפי דבריו פליג אגמרא דידן אירושלמי והצריכו עיון עיין עליו. ולענ"ד נראה דאין כאן מחלוקת וגם אירושלמי מודה לגמרא דידן וזה דכוונת הירושלמי אינה אלא כלפי דברי רבי יהודה אברייתא דקאמר ששישות של ברזל היו מחממין ועליה הוא דבעי דלמה לא יחומו חמין וכזה יש להקשות ג"כ אגמרא דידן לדברי ר"י אלא דלר"י צ"ל שהוא אוסר מטעם שמא יאמרו וכו' אמנם ללישנא דמתני' דקתני מחמין לו חמין פשטן של דברים דמים חמין קאמרי ובזה מודה ג"כ אירושלמי ודו"ק כי נכון הוא.

ולקושיא עצמית שהקשו המפרשים ז"ל לדברי הרב המגיד בהל' שבת שכתב שרבינו פסק כרב ביבי דקאמר בשלא הגיע לצירוף דא"כ למה לא פי' רבינו דאלה החתיכות של ברזל לא היו מחמין אותם הרבה עד שיגיעו לצירוף ואדרבה מדכתב שאין שבות במקדש זהו טעמו של אביי וכדי להליץ בעד הרב המגיד ז"ל נראה לענ"ד עם מ"ש התוס' שם דצירוף לא שייך אלא בכלים משא"כ בעששיות והשתא כוונת רב ביבי היא זו דעששיות עדיין לא הגיעו לצירוף עד שיעשו כלים ואין כאן צירוף דאורייתא ואם תאמר מדרבנן מיהא לגזור כבר ידוע דאין שבות במקדש אף שבאמת עדיין הוא מגומגם פסקיו של רבינו עיין עליו.

ודע שנתעוררו המפרשים ז"ל בטבילה ראשונה שהיתה בחיל כמ"ש רבינו לעיל אם היו מטילין העששיות או לא דהשבות לא הותר אלא בבית המקדש אבל חוץ לא והן אמת שזאת הטבילה היתה על שער המים שבפתח העזרה וקי"ל גגין ועליות לא נתקדשו אך לענין זה נראה פשוט דלא חשו חז"ל והתירו דלא גרע מסתם חולה דהותר לו שבות דרבנן בשבת ולכוונה זו אפשר שהעתיק רבינו חולה במקום אסטניס האמור במשנה כנז"ל אך מה שצ"ע הוא הטלת החמין שהזכיר רבינו אם יש בו משום שבות או לא והרדב"ז ז"ל בראשונות סי' רצ"ה צידד בזה ולא יכול להחליט הדבר לדעת רבינו עיין עליו אך האמת נראה שיותר מתחמם המקוה בעששיות מהמים חמין מבערב ובפרט אם היו צריכים לחממו חמשה פעמים ואפילו את"ל שאין איסור במים החמין מ"מ העששיות עדיפי והכל לפי הענין:

הלכה ה

כדי להדר המזבח. מצאתי בהגהות כתב יד להרמ"ע מפאנו וז"ל ורש"י פי' כדי ליטול ממנה עלין לקטורת שלפני ולפנים והכי איתא בתוספתא דיומא פ"ב וכתבנוה בסדר עבודה שלנו בס"ד ואפשר דהא והא איתא ע"כ:

בכל יום היתה כבדה וכו'. בגמרא דף מ"ד בכל יום לא היה לה ניאשתיק דברי בן הסגן ופירש"י טבעת להשמיע קול ותוס' פי' בשם הירושלמי נרתק של עור שלא יכוה ורבינו לא הביאו מפני שהם דברי יחיד והפר"ח הרגיש דבירושלמי מייתי לה סתמא משמע דהכי הלכתא ועוד שדברי טעם הם שאלולי הנרתק פשיטא שהיה נכוה והיה מניחה ליפול לארץ ע"כ פשיטות זה אינו מוכרח דאף דכלי מתכת חם מקצתו חם כלו מ"מ זאת היתה ידה ארוכה ועל ידי אורך היד אפשר שלא יכוה והיינו טעמא דמתני' דלא תנא ניאשתיק כיון דהיתה ידה ארוכה אין צריך לזה וכן פירש רבינו ופשוט:

הלכה ו

זה שנאמר בתורה וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל. כן יש להגיה בדברי רבינו דהא קדריש מועל ביתו שאר הכהנים וכ"כ ברפ"ד אני וביתי וכו' עיי"ש ועיין להכנסת הגדולה ז"ל שדעתו לומר בוידוי של יום הכיפורים לה' חטאת וכו' ולא בשם אדנות מפני שהכהן גדול היה אומרו ככתבו ובסודי הנקודות כמ"ש הפר"ח ז"ל:

הלכה ז

ואומר להם תטהרו. כתב הפר"ח ז"ל זה לא מצאתי לא בבבלי ולא בירושלמי ולא בתוספתא ע"כ וסמ"ג (לאוין) [עשין] ר"ט כתב דבאיזה מדרש הוא. והאמת הוא דבזוהר הקדוש פרשת אחרי מות הביאו אף שנראה שבימי רבינו ז"ל לא נתגלה שהרי בזמן הרב ב"י נתגלה כמ"ש באו"ח בענין התפלין בחול המועד עיי"ש וצ"ל דב' נביאים נתנבאו בסיגנון אחד:

פרק ג

הלכה א

שני הגורלות וכו'. בירושלמי הכריחו שחקוקים היו כדי שיתקיימו לעולם ורבינו לא הזכירו מפני שנמשך אחר לשון המשנה אחד כתוב עליו לשם וכו':

הלכה ב

היכן מגריל וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל שיש להגיה במ"ש פ"ד בבין האולם ולמזבח ע"כ. ואחרי המחילה הראויה אינו מוכרח ועיין להרב לח"מ והתוס' יו"ט ז"ל וספר בית דוד נר"ו שהאריך לישב דעת רבינו על נכון:

והסגן מימינו. מכאן יש להוכיח שאין זה הכהן שמתקנין תחתיו דהו"ל כמו צרה ועיין מ"ש בפ"א הל' ג'. שוב ראיתי שגמרא ערוכה היא זו בריש פרק טרף בקלפי ר' חנינא

סגן הכהנים אומר למה סגן מימינו שאם יארע בו פיסול בכהן גדול נכנס הסגן ומשמש תחתיו ע"כ:

הלכה ג

לפיכך ההנחה וכו'. האי לפיכך הוא מגומגם דמנ"ל הך נפקותא ועוד דשחיטה תוכיח שאף שהיא מעכבת כשרה בזר וכן הקשה הפר"ח ז"ל. ונראה לענ"ד דרבינו לא נתן כלל זה אלא באותם העבודות המיוחדות ליום זה לאפוקי שחיטה דאף דמעכבא מ"מ לאו עבודה היא שהרי נוהגת גם בחולין וכשרה בנשים וכמ"ש התוס' ז"ל ועיין עוד להרב חל"מ ז"ל:

הלכה ד

וקושר לשון של זהורית וכו'. עמ"ש מרן ז"ל שסתם במקום שהיה לו לפרש ע"כ נראה לענ"ד בחדא מתרתי או דרבינו קשיתיה קושית התוס' בההיא דר' יוחנן ג' לשונות שמעתי דאמאי לא נקט של שעיר הפנימי וכן בדר' יצחק ב' לשונות אמאי לא נקט שעיר הפנימי נמי אלא נראה דלדידהו ההעמדה קאי ולכך סתם רבינו. ויותר נראה בהקדים דרבינו בפ"ד דהל' שקלים פסק דלשון של זהורית שקושרין בקרני שעיר המשתלח היה בא מתרומת הלשכה ולא הזכיר של שעיר הפנימי וכן במשנה פ"ה דשקלים מכח זה אפשר דרבינו מפרש דלשון אחד הוא דאותו שהיו קושרין בראשו של משתלח היו קושרין בבית שחיטת הפנימי ולפ"ז אתי שפיר דלא מנו אלא חד וניחא נמי לדרבי יוחנן ור' יצחק כאמור והשתא כדי להשמיענו ז"ל דלא היה שם כי אם לשון אחד כתב שמשקלו שתי סלעים ובהנשחט לא הזכיר שיעור להשמיענו דבר זה דוקא שכל כוונתו היא זאת ומינה נמי נשמע דהקשירה קאי ולא ההעמדה ולא חש לבאר הספק של התלמוד מפני שהוא לא הזכיר לשון זה בשום מקום ומהיכן היה בא ומה היו עושין בו דהא בעת השחיטה היו צריכים להוציאו משום חשש חלדה ולא נטעה דההעמדה קאי דלשון ולנשחט מורה על דבר אחר שהיה נעשה בו דההעמדה היה לו לומר והנשחט ועוד לשון כנגד בית שחיטתו לא אתי שפיר ובגמרא נסתפקו משום דלא תני שיעורא אבל רבינו שהזכיר השיעור לא הוצרך לבאר ולקמן רפ"ד שנה רבינו דין זה ולא הזכיר השיעור מפני שסמך וכו' אף שכל זה הוא דרך חריפות ודוחק ועיין עוד להפר"ח וס' לחם יהודה:

הלכה ה

וחוזר ומזה בהיכל וכו'. לשון זה הוא מגומגם מכמה פנים וכבר עמדו עליו הרב לח"מ והפר"ח ז"ל והתוס' יו"ט ז"ל הגיהו מדעתו דקודם וחוזר ומזה בהיכל צ"ל שנאמר בדם השעיר ועשה את דמו ובמקומו כאן נגיה שנאמר וכן יעשה לאהל מועד וזה שאמר שכך

נאמר בדם הפר וכו' אין מקומו כאן כלל וצריך למוחקו מן הספר וכו' ע"כ והמבי"ט בס' קרית ספר ז"ל ביאר דעת רבינו כן בטור עיין עליו. ומ"ש בספרי רבינו **יחזור ומזה מדם השעיר ועל הפרוכת** בדפוס מגדל עוז כתוב על הכפורת:

הלכה ז

אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחים וכו'. בהיותי בעיר ואם בישראל אזמיר יע"א שאלתי את פי הרב הגדול ר' אברהם יצחקי בעל שו"ת זרע אברהם זצוק"ל דאיכא בחזקוני פרשת אחרי מות שיש במדרש שאותו שהיה מוליך השעיר לעזאזל לא היה משלים שנתו וכיון שכן איך היו הכהנים מכינים עצמם למיתה ולא עוד אלא שלא היו מניחים את ישראל להוליכו והשיב לי שהם היו מכוונים לשם שמים ולא היו חוששים לדבר אחר ועיין עוד בס' ע"י ז"ל:

על כל סוכה וסוכה וכו'. מבואר יוצא מדברי רבינו שאם הוצרך לאכול מאכילין אותו והקשה הפר"ח ז"ל מדאמרינן ביומא דף פ"א מה לענוי שלא הותר מכללו קאמר במלאכה שהותרה מכללה אצל גבוה והרי ענוי הותר מכללו הכא ולא תירץ כלום. ולענ"ד נראה דאיקרא דדינא תקשה מנין התירו לו חז"ל לאכול והיה להם לחז"ל להזכיר בתלמוד ילפותא זאת אלא ודאי מראין הדברים דמשום פקוח נפש נגעו בה דוחי בהם כתיב ולכך לא פירשו מנין אלא ביארו לנו שהיו עושין אלו ההכנות מחשש פן יבא לידי סכנה ח"ו שהרי כפרת כל ישראל תלוי בו ומעתה הרי לא הותר מכללו ולא דמי למלאכה שהותרה להדיא.

אך ראיתי להמבי"ט ז"ל בקרית ספר שכתב וז"ל ואם כשל כחו בדרך וצריך לאכול אוכל כיון דכתיב ושלח ביד איש עתי המדברה אם כשל כחו ולא יוכל לשלחו מעכב כפרתן של ישראל הילכך דחי ענוי יום הכיפורים דקדק ז"ל לשון כשלון כח שהזכיר רבינו אך הילפותא שעשה לא הוזכרה בדברי חז"ל והוא דבר תמוה להמציא מדעתינו שום דרשא שלא הוזכרה בשום מקום ובפרט להקל ומכל שכן דתקשה עליה קושית הפר"ח להדיא ואי משום דלא יוכל לשלחו הא לא איריא דהרי דעת חכמים בגמרא דאם חלה משלחו ביד אחר ואין כאן עכוב כפרה לישראל ותו דבגמ' ילפי דאפילו בשבת ואפילו בטומאה מהך קרא ואם איתא לילפו הא נמי דלא הוזהר על הענוי. וראיתי להסמ"ג ז"ל (לאוין כ"ט) [עשין ר"ט] שהביא ההיא דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו האמור בירושלמי וההיא דמעולם לא הוצרך אדם לכך האמור בתלמודא דידן ולפי דברי הפר"ח אינו כן עיין עליו דיותר טוב ליישב דלא נפלוג אגמרא דידן אירושלמי ומ"ש בספרי רבינו **ומקטירן** בהגהות כתב יד להרמ"ע מפאנו ז"ל כתוב שצ"ל להקטירן:

הלכה י

כיצד הוא קורא וכו'. קשה דלמה לא ביאר שהברכות (והקריאה) בלשון הקודש כדתנן בפ' אלו נאמרין וכן הקשה בשיירי כנסת הגדולה וכבר כתבתי הנראה לענ"ד סוף הלכות חגיגה עיי"ש:

למה קורא על פה וכו'. בגמ' רב הונא בר יהודה אמר משום פגמו של ראשון ריש לקיש אמר משום ברכה שאינה צריכה ע"כ ומהרשד"ם או"ח סימן א' כתב דרבינו מודה לטעמו של ר"ל ואף דדברים שבכתב אין אתה רשאי לאומרן בע"פ מ"מ ביותר יש לחוש לברכה שא"צ ולכך לא חשו לדברים שבכתב וכו' ונסתייע מדברי התוס' ז"ל:

פרק ד

הלכה א

כחצות הלילה מפיסין. מצאתי כתוב בהגהות הרמ"ע מפאנו כתב יד וז"ל והרז"ה כתב בספר המאור וז"ל והוי יודע כי בעלי הקרוב"ץ שהכניסו בפיוטיהם בסדר עבודת היום ד' פייסות טעו כלם במשנתינו ולא הבינו כי הפייסות החשובים במשנתינו לשאר ימות השנה הם ולא ביום הכיפורים לפי שכל עבודת היום אינה כשרה אלא בכהן גדול והרמב"ן בס' מלחמות השיב עליו והאריך הרבה בראיות והעלה כדברי רבינו וכתב שכן הוא בקרוב"ץ הגאון וחכמי הישיבות ספרד האחרונים זלה"ה וכן נראה מדברי סמ"ג עשין סי' ר"ט ומסדר בעל העקדה שער ס"ג והרא"ש פ"ק דיומא כתב וריב"א פי' שתרומת הדשן כשרה בכהן הדיוט שאינה חשובה מעבודת היום וה"ר אלחנן פי' שצריכה כ"ג ולא הכריע בפי' ומתוך דבריו נראה דאיהו ס"ל דאינה צריכה כ"ג שהרי כתב אח"כ בטבילה ראשונה של כ"ג שלא היה שם קדוש בפשיטת לפי שפשט בגדי חול וכו' ואם כבר תרם את המזבח הרי היה לבוש בגדי זהב ובפ"ק דיומא שנינו בכל יום תורמין את המזבח מקריאת הגבר וכו' ביוה"כ מחצות וכו' ואמרינן בגמרא ביוה"כ דאיכא חולשא דכ"ג עבדינן מחצות וכתבו התוס' משום חולשא דכ"ג וכו' משמע דאפילו תרומת הדשן שהיא עבודת הלילה אינה כשרה אלא בו ולהכי מקדמינן לה כדי שינוח בין עבודה זו לעבודת היום וריב"א פי' דלא גרסינן כ"ג אלא הכי גרסינן משום חולשא דכהן קודם שהכהן התורם יהיה חלש דאי כ"ג תרים א"כ לחשבה להאי טבילה דטביל בהדי חמש טבילות ועשרה קדושין שכ"ג טובל בו ביום וכן ייסד הפייט הוקמו מחצות דשן לנערה בפייס דשן הבערה אלמא שהיו מפייסין ביוה"כ מי תורם ור"י אומר דשפיר גרסינן כ"ג דלהכי מקדמי לתרום לסדר מערכה ולסלק איברים שלא נתעכלו כדי שימצא כ"ג מזומן

כל מה שצריך מיד כשיעלה עמוד השחר קודם שיהיה רעב וחלש עכ"ל הרי שדעת ריב"א ור"י כדעת הפייט ואע"פ שצריך לשבש גירסת הגמרא לפי' ריב"א.

ורש"י פי' דאיכא חולשא דכ"ג שהרי עליו לבדו הוא מוטל וצריך להשכים יותר הפשט דבריו לא יקשה עלינו שהרי אפשר לפרשם כמו שפי' ר"י בתוס' דכיון שעליו לבדו מוטל כל עבודת היום צריך להשכים יותר לתרומת המזבח כדי שתכף שיאיר המזרח יוכל להתחיל בעבודתו וימצא מנוח בין עבודה לעבודה כיון שעדיין יש שהות ביום. תדע שכן הוא דעתו של רש"י ז"ל שהרי לא כתבו בו בתוס' ובקונטרס פי' וכו' כמנהג לכתוב כשהם חלוקין על פירושו. גם בתחילת דבריהם כשאמרו משמע דאפילו תרומת הדשן וכו' אינה כשרה אלא בו לא כתבו שכן נראה מפירוש רש"י ז"ל אלמא דתוס' נמי מפרשי למלתיה דרש"י כמו שפירשנו וכ"כ הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות וז"ל ואל ישבש עליך דעתך מ"ש בפ"ק ביום הכיפורים דאיכא חולשא דכ"ג עבדינן מחצות שכן פירושו מתוך שהעבודות המוטלות על כ"ג מרובות תורמין מחצות כדי שלא יאיר פני מזרח ונהיה עדיין צריכין לתרום המזבח ונמצא טרחו של כ"ג מתרבה שהעבודות יהיו תכופות עליו לפיכך תורמין קודם לכאן ולכשיאיר מזרח מיד טריד כ"ג לבית הטבילה ולא יהיה היום קצר והמלאכה מרובה וכו'.

וכתב הרמב"ן ז"ל שם שדישון המנורה ג"כ כשר בכל כהן היינו דישון חמש נרות והטבת נרות של שחר שצריכה כ"ג הוא שנותן שמן אחר ופתילות אחרות וכן אם כבה נר מערבי שמדליקו וכו' וזה לפי שדישון המנורה אינה עבודה אלא מכשירי עבודה כדישון המזבח וכו' אלא שרש"י ז"ל מפרש דהטבה זו של שחר היינו דישון וכו' ע"כ אלמא לרש"י צריכה כ"ג וכן הוא דעת הסמ"ג שכתב בסדר עבודת היום ואח"כ נכנס להיכל ומטיב חמש נרות ומקטיר קטורת וכו' עכ"ל ועיין עוד להפר"ח ז"ל:

ובא לו אצל פרו שנייה. פי' שנייה אצל פרו דהא פר אחד לחודיה הוה:

דקה מן הדקה. כתב מרן ז"ל פ"ק דכריתות בברייתא דפיטום הקטרת ע"כ והיא שם בדף ו' אמנם ברייתא זו הובא ג"כ ביומא דף מ"ה אמתני' דבכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה והוא תימה וכבר נתעורר גם הפר"ח ז"ל:

וזו היא עבודה קשה שבמקדש. קשה טובא דביומא דף מ"ט הקשו זו היא ותו לא והאיכא מליקה והא איכא קמיצה אלא זו היא עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש וכ"כ רבינו ספ"ז דמעשה הקרבנות מעתה למה שינה כאן ולא כתב כלשון הגמרא וכמ"ש במעשה הקרבנות והרב לח"מ שם הניחו בצ"ע. ולענ"ד נראה עם מ"ש התוס' שם שמלבד שהיה צריך ליטול הבזך בין שיניו עוד היה צריך ליזהר מאד שלא יכוה מחום הגחלים

הרי שהיא קשה טפי מאינך וכמ"ש התוס' פ"ק דמנחות דף י"א ובגמרא לא מתרץ הכי משום דלא קאי התם אלא אנטילת הבזך בשיניו וההיא דחום הגחלים קאמר לה בתר הכי בדף נ"ג אמנם רבינו שהזכיר כאן שניהם כתב שזו היא עבודה קשה כלומר מכל עבודות שבמקדש:

שאם תהיה. בנוסח אחר שאם היתה ולשון הגמ' אם שחונה תהא גשומה. ומ"ש **ולא יהיו עוברי דרכים** כן הוא לשון הגמרא ופירש"י ז"ל עוברי דרכים מתפללים שלא ירדו ולא ידעתי מאין בא להם הוספה זו דהא ודאי נראה שאינו אמת שהרי הכהן גדול היה מתפלל סתם דמשמע שמעולם לא תכנס וכעת צל"ע:

הלכה ב

ועומד לפנים ממזבח הזהב בין המזבח והמנורה. הנה ראיתי להפר"ח בשם הרדב"ז ז"ל שהגיהו בלשון רבינו שצ"ל ועומד לפני מזבח הזהב וכו' עיין עליו ואני חפשתי בשאר הנוסחאות וכתוב בהן כנוסחתינו גם הרב המבי"ט בס' קרית ספר כתב כן והיה נראה שא"צ להגיה דכיון שהוא היה בא מקודש הקדשים להיכל דרך הדרום ששם היתה הפרוכת פרופה פוגע במנורה תחילה והוא צריך לבא לקרן צפונית מזרחית של מזבח הזהב ששם מתחיל להזות וכר' יוסי הגלילי בגמ' והיה בא בדרך אלכסון מצד דרומו של מקום המנורה לצד צפונית מערבי של מזבח הזהב ומשם בא לו לקרן צפונית מזרחי כמ"ש בגמ' דלכו"ע בההוא קרן דפגע ברישא לא עביד דאמר קרא ויצא אל המזבח עד דנפיק מכולי מזבח וכיון שהגיע לקרן צפונית מזרחי הרי יצא מכולא מזבח בהכרח וקמ"ל דלא יבא בדרך שוה בצד דרום שאז נמצא פוגע תחילה בקרן מערבית דרומי ועוד להלן קרן דרומית מזרחי עד שיגיע לצפונית מזרחי ונמצא עובר שתי קרנות בלא מצוה לכך יותר טוב שיטה אשוריו דרך אלכסון בין המנורה והמזבח כלומר באותו צד ואז לא יעבור אלא על קרן אחד וכן נראין דברי המבי"ט בקרית ספר ז"ל עיין עליו.

ועומד שכתב רבינו הכוונה כדי שישים אל לבו לבא דרך אלכסון ולא בשוה מהטעם האמור ולפי האמור אם הוא אמת הנה מקום לתרץ השגת הרשב"א ז"ל שאיך כתב רבינו בין המזבח והמנורה הלא לא היו מכוונים כמ"ש פ"ג דבית הבחירה עיי"ש אך כוונת רבינו שבאותו צד שבין המזבח והמנורה היה בא באלכסון כאמור כלומר באותו האויר ובזה יתיישבו רוב דברי רבינו ככולם ממה שהקשו עליו הגאונים הגם דלההיא דחוץ מן האחרונה וכו' עדיין צריך ישוב דמ"ש וכו' והאמת עד לעצמו דמלשון רבינו בפ"ה דמעשה הקרבנות הל' י"ד מוכח שיותר נראה לומר שהיה בא מצד הדרום ופוגע תחילה בקרן מערבית דרומי ושוב בא לו לקרן דרומית מזרחי ומשם מתחיל להזות בקרן

צפונית מזרחי ושוב בקרן צפונית מערבי ושוב מערבית דרומי והכל שלא בהולכה אלא מגביה ידו ומזה ונמצא ששום אחת לא היתה לפניו כי אם זו בקרן דרומית מזרחי ולשון בין המזבח למנורה הכוונה באותו אויר וכמ"ש הפר"ח ז"ל ודע שבסדר הנחת מזבח הזהב ראיתי בס' חנוכת הבית שסידר ציור הבית וכל כליה וסדר הארון שהוא נוטה יותר לדרום מן הצפון שהרי לא כיון אמצעו נגד פתח ההיכל ממש אלא משוך קצת ולא ידעתי מנין לו שהרי בגמ' אמרו להדיא באמצע הוה קאי ורבינו ג"כ העתיק מכוון בין הצפון לדרום:

פרק ה

הלכה א

כל עבודות וכו' בפנים בהיכל. הלשון מגומגם דהו"ל למיכתב בהיכל סתם שכבר ידוע שהוא בפנים ואם כוונתו דבפנים היינו קודש הקדשים א"כ הו"ל למיכתב בפנים ובהיכל בוי"ו. והנה הרב לח"מ ז"ל הקשה דאף אם נדחוק לפרש כן בדברי רבי יהודה דפנים דקאמר היינו ג"כ היכל אכתי תקשה מההיא דזבחים דף מ' דקאמר לר' יהודה סד"א מדכסדרן לא מעכבי הזאות נמי לא מעכבי וכו' ומכח זה הגיה בדברי רבינו שצ"ל לפנים מן ההיכל וכפי' רש"י ז"ל דהוי קודש הקדשים עיי"ש ובאמת דבקרית ספר להמבי"ט ז"ל כתוב בפנים מן ההיכל וכן פי' שם אמנם הרע"ב ז"ל אמתני' דכל מעשה יום הכיפורים אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום ביאר בפנים ובהיכל והתוס' יו"ט סמך ידיו עליו עיי"ש ואיך נגיה שלשתם והפר"ח ז"ל נדחק הרבה לקיים גירסתינו עיין עליו. ומאי דנראה לענ"ד דרבינו דייק ממתני' סתמא דקתני כל מעשה יוה"כ דמשמע כל מה שנוגע לעבודת היום בין בקודש הקדשים בין בהיכל וסתמא כר"י אלא דרבי יוחנן ס"ל דחוקה דכתיבה בתורה אמקום קאי דהיינו קה"ק וכדפריך עליה תלמודא אטו מקום כתיב אלא היינו טעמא דרבי יהודה וכו' ומדקאמר אלא משמע דסתם תלמודא פליג ארבי יוחנן ופנים דקאמר רבי יהודה היינו ק"ק והיכל וכפשטא דמתני' וההיא דזבחים לאו סתם תלמודא קאמר לה אלא רב נחמן בר יצחק משום דקאי כר"י אבל לדידן לפי האמת אינו כן ומעתה פנים ההיכל קאמר רבינו וכן העתיק מרן ז"ל ולמ"ש מרן ז"ל דפסק כר"י וכו' גם בתוספתא פ"ד מצאתי דברי רבי יהודה לחוד עיי"ש:

הלכה ח

קודם שחיטת הפר. מרן ז"ל הגיה שצ"ל אחר שחיטת הפר וכן נראה עיקר ויש לתמוה על המבי"ט ז"ל בס' קרית ספר שהביא דברי רבינו קודם שחיטת הפר ושוב הביא הסוגיא

וכתב ומיהו צריך להקטיר קטרת אחרת אחר שחיטת פר זה וחפינה הויא צורך פנים וכפנים דמי ע"כ פתח בכד וסיים בחבית דתחילה קודם ושוב ביאר אחר ותו דההיא דחפינה צורך פנים שייכה אחפן קודם שחיטה היא והו"ל למיכתב ומיהו צריך לחפון ולהקטיר פעם אחרת ולשון רבינו נמי מוכח אנפשיה דאחר קאמר ממ"ש **ויקטיר קטורת וכו'** וידוע דאחר החפינה תבא ההקטרה ודו"ק:

הלכה יא

ונותן מן השני וכו'. מרן ז"ל מחק חלוקא זו ולא ידעתי מהו שהרי רבינו סיים **נמצא מכל מקום שנתן מדם הפר ואחריו מדם השעיר** א"כ מוכרח דבעי ראשון ושני וראשון וכמ"ש בגמרא. שוב ראיתי בדפוס מגדל עוז שנכפלה חלוקה זו של ונותן מן השני שני פעמים וא"כ ודאי שהוא טעות סופר. אך ראיתי להרדב"ז ז"ל שנדפס מחדש בחלק שני סי' רכ"א שנשאל על לשון זה והוא השיב וקיים גירסתינו ושרבינו ס"ל דבעי ארבעה מתנות כדי שתהא מתנה מבוררת ע"פ דברי רבא התם עיין עליו:

הלכה יד

שני שעירי יום הכיפורים וכו'. שם דף ס"ב ברייתא מדכתיב שני שעירי דהוה מצי למכתב שעירי ואנא ידענא דמיעוט רבים שנים ומדכתיב תלת שני דרשו שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים וכן גבי כבשי מצורע דכתיב יקח שני כבשים וגבי צפורי מצורע נמי דכתיב שתי צפורים חיות וסיימו שם דמוספין של שבת ודאי צריכין שיהיו שניהם שוין ורבינו העתיק הדין גבי צפורי מצורע בפרק י"א דטומאת צרעת הל' ח' אך השני כבשים לא הזכירם שם ולא בפ"ד דמחוסרי כפרה שהזכיר ג"כ שם דיני טהרת המצורע ומאי דאיכא לאתמוהי תו דבפ"ד דתמידין ומוספין הל' ט' הזכיר שם מוספי שבת והשני כבשים והשמיט דבעינן שיהיו שוין וכו'. ולענ"ד נראה שנתקשה רבינו קושיית התוס' דאם איתא הו"ל למתניי בשום דוכתא עיי"ש וקרא נמי הכי מוכח דהא כתיב וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרונים וכו' ובשני עשרונים ודאי שאין שייך למדרש שיהיו שניהם שוין אלא ודאי דהיכא דאיתמר איתמר:

הלכה יז

שדחייתו לעזאזל זו היא שחיטתו. כן אמרו שם דף ס"ד וסיים הרב קרית ספר ז"ל דנעשית מצותו אלא דקשיא לו דרבינו כתב פי"ב דהל' שחיטה הל' ו' דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה לפיכך אם שחט שור הנסקל ועגלה ערופה וכו' לוקה משום אותו ואת בנו ובפ"י דהלכות רוצח הזכיר דיני עגלה ערופה ולא הזכיר דאם שחטו אמה באותו יום אסור לערפה בו ביום דעריפתה זו היא שחיטתה כיון שנעשית מצותה דומיא דשעיר

המשתלח ותדע עוד דבפ"ג דשאר אבות הטומאות הל' י"ג פסק דמליקה מוציאה מידי נבילה וכן עריפת עגלה הרי דעריפתה במקום שחיטה קיימה ולמה לא יהיה בה דין אותו ואת בנו. ואין לומר דשאני עגלה עורפה שהיא אסורה בהנאה כמ"ש שם משא"כ בשעיר המשתלח שאיבריו מותרים בהנאה כמ"ש לקמן הל' כ"ב דזה אינו מעלה ולא מוריד לענין אותו ואת בנו ועיין להתוס' שם ובחולין שעמדו בזה:

הלכה יח

היה טריפה פסול שנאמר יעמד חי. הקשה הרב לח"מ ז"ל דבגמרא לא אמרו אלא משום דאין הגורל קובע אלא בדבר הראוי לה' עיי"ש והמל"מ והפר"ח ז"ל תרצו דאצטריך קרא להיכא שנעשה טריפה אחר ההגרלה עיי"ש ובאמת ממשמעותיה דקרא הכי מוכח והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי הרי דקפידת הפסוק לאחר ההגרלה דרבינו העתיק סתם דמשמעותו בכל ענין ועוד ידוע דדרכו של רבינו לסמוך הפסוקים לדרשא שנראית לו יותר כיון שאין נפקותא לענין דינא ובהכי תתרץ קושית הרב לח"מ בדין חסר הקטרת עיי"ש:

הלכה כב

ירד אחריו וימיתנו. מבואר הדבר דאפילו בשבת קאמר דהא כשחלה השעיר מרכיבו על כתיפו אפילו בשבת אף שהוא אב מלאכה לכו"ע כמ"ש בגמרא א"כ ה"נ לא שנא:

הלכה כה

חסר מן הקטרת וכו'. דין זה נוהג גם בשאר ימות השנה ולא שנאו כאן אלא מפני המעלה עשן שאינו ממנין הי"א סמנין ואינו חייב על חסרונו אלא ביום הכיפורים דביה קפיד קרא ומ"ש הרב לח"מ ז"ל מקרא דוכסה ענן הקטרת וכו' כבר כתבתי הנראה לענ"ד לעיל הל' י"ח:

הלכה כח

חפן בראשי אצבעותיו וכו'. ודין הקומץ הזכירו רבינו פי"ג דמעשה הקרבנות הל' י"ג עיי"ש: